

נרות של חשמל – תשובת מרן זצ"ל לגבי אור החשמל בבית מלון

במשנה במסכת שבת למדנו, שאין מדליקין נרות שבת אלא בפתיחה ובשמן הדולקים יפה, (כלומר שהאש דולקת יפה ואינה מסכסכת ומהבהבת בנר), ולפיכך מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית הדולק יפה. ואם אין לו שמן זית מדליק בשאר שמנים הדולקים יפה, ואם אין לו שמן יכול להדליק בנרות שעווה.

דנו הפוסקים בדורות האחרונים, האם יוצאים ידי חובת הדלקת נרות של שבת בנרות של חשמל. כי יש סוברים שמכיוון שנורות החשמל יש בהם אש ממש, ודאי שניתן לצאת בהם ידי חובת הדלקת נרות. אולם לדעת כמה פוסקים אין לסמוך על זה לעניין הדלקת נרות שבת. ובפרט בנורות החשמל הקבועות בבית אף בימות החול, שאז אין הדבר ניכר שהודלקו הנרות לכבוד שבת. ובפרט בארץ ישראל שעבודת ייצור החשמל נעשית בעוונות הרבים בשבת על ידי יהודים, שאז יש פוסקים שסוברים שבכלל אסור ליהנות מן החשמל בשבת, ובודאי שאי אפשר לברך על הדלקת נר כזה.

ולעניין הלכה פסק מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל, שבמקום שאפשר להשיג נרות שמן או שעווה, בודאי שעדיף לצאת בהם ידי חובת הדלקת הנרות של שבת ויום טוב, כיוון שהדבר ניכר שהודלקו הנרות לכבוד שבת. אולם במקום שאין שום אפשרות להשיג נרות שמן או שעווה, אפשר לברך ולהדליק מנורות של חשמל, ויוצאים בהם ידי חובת ההדלקה.

ואגב נזכיר, כי נשאלנו מתלמיד חכם מובהק, שמתארח מידי פעם בבית מלון, ושאלתו היתה, האם הוא רשאי להדליק את אור החשמל בחדר השירותים של חדרו, ולברך עליו להדליק נר של שבת.

ושאלנו על כך את מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל, והשיב לנו מרן זצ"ל בפשיטות, שאי אפשר לצאת ידי חובת ההדלקה באור החשמל של חדר השירותים. (שהרי אפילו בנר של עיטרן, שהוא מפיץ ריח רע, אסרו חכמים להדליק בו, וכל שכן בנר שהוא דולק בחדר השירותים, שאין לצאת בו ידי חובת ההדלקה.)

ויש להעיר, שכל האמור נכון לגבי הדלקת נר שבת, אבל לגבי נר ההבדלה, אין יוצאים ידי חובה באור של חשמל, וטעם הדבר יבואר בעזרת ה' בהזדמנות אחרת.

ובהלכה הבאה נבאר עוד פרט היוצא מדין זה.

הדלקת נרות שבת בבית מלון – ברכת השנים

שאלה: בבית המלון שאנו מתארחים בו בשבת הקרובה, מניחים שלחן במסדרון המלון, וכל הנשים מדליקות נרות "בברכה" לפני ההדלקה על גבי השלחן, האם מנהג זה נכון על פי ההלכה?

תשובה: בדבר השאלה שלפנינו, עלינו לדון מצד שתי בעיות הלכתיות. הראשונה, האם כמה נשים רשאיות להדליק במקום אחד? והשנייה, האם ההדלקה במסדרון המלון מועילה בכלל לענין הדלקת נרות שבת?

והנה לגבי הבעיה הראשונה, כבר הזכרנו [בהלכה הקודמת](#), כי לפי דעת מרן השלחן ערוך אין לברך על "תוספת אורה". כלומר, אם כבר באה אשה אחת והדליקה נרות בבית, אשה אחרת אינה רשאית לבוא ולהדליק "בברכה" נרות אחרים, שהרי בהדלקה הראשונה יצאו כולם ידי חובת הדלקת נרות שבת. אבל למנהג האשכנזים, מותר לברך על "תוספת אורה", ולכן אף על פי שכבר יש שם נרות רבים דלוקים, רשאית אשה נוספת ולבוא ולהדליק שם בברכה.

נמצא אם כן שלמנהג הספרדים, בודאי שבבית המלון שכל הנשים מדליקות במקום אחד, אי אפשר לברך על הדלקה זו, שהרי יצאו כולם ידי חובה בהדלקת הנרות הראשונה.

אולם באמת שכתב מרן רבינו עובדיה יוסף צוק"ל, שמה שנהגו בבתי מלון, שמעמידים שלחן אחד במסדרון, וכל הנשים מברכות שם על הדלקת הנרות, לכל הדעות אינם נוהגים כהלכה, שהרי עיקר חיוב ההדלקה הוא במקום הסעודה של שבת, (או על כל פנים במקום הסמוך לשם), ולכן אפילו למנהג האשכנזים שהנשים מברכות על "תוספת אורה", בבית המלון לא מתקיימת תקנת חכמים כלל ועיקר, ומנהג זה נעשה שלא כהלכה. (חזון עובדיה שבת ח"א עמוד רטו). והרי זה דומה למי שידליק ברחוב העיר, שבודאי לא יצא ידי חובת הדלקת נרות, כי עיקר החיוב הוא בבית במקום הסעודה, ובמסדרון בית המלון שהוא רחב ידיים, לא מתקיימת כלל תקנת חכמים.

ולסיכום: מה שנהגו בבתי מלון שכל הנשים מדליקות נרות על גבי שלחן אחד במסדרון, אין המנהג נכון על פי ההלכה. אלא אשה אחת תדליק במקום הסעודה, וכל הנשים תצאנה ידי חובה בהדלקתה.

הדלקת נרות שבת כשיש אורחים

שאלה: אנו זוג נשוי, ומתארחים בבית הורי האשה, האם על האשה להדליק נרות שבת בנוסף לנרות שמדליקה אמה?

תשובה: כתב מרן בספרו "בית יוסף" (בסימן רסג): "מצאתי בתשובה אשכנזית (היא תשובת מהרי"ל), שני בעלי בתים האוכלים במקום אחד, כל אחד מברך על מנורה (נרות) שלו, ואף על פי שבספר אור זרוע מפקפק בדבר, מכל מקום יש נוהגים כך, מפני שכל מה שמתווספת אורה בבית, מתווסף שלום בית יותר, ויש בזה שמחה יתירה להנאת אורה בכל זוית."

כלומר, נהגו באשכנז, ששני אנשים שנמצאים בבית אחד, ואוכלים על שלחן אחד, רשאים כל אחד להדליק נר שבת בפני עצמו, מפני שטעם התקנה שתיקנו חכמים להדליק נרות שבת, הוא כדי שלא ישבו בחשכה, וכדי שיהיה שלום בבית, שלא יתקלו בשום דבר, ולהוסיף שמחה יתירה לכבוד שבת, ולכן, אף על פי שאדם אחד כבר

הדליק נרות, עדיין יש תועלת בהוספת אורה בבית על ידי ההדלקה השנייה, ולכן גם השני רשאי להדליק "בברכה".

אולם ב"שלחן ערוך" פסק מרן בזו הלשון: "שני בעלי בתים האוכלים במקום אחד, יש אומרים שכל אחד מברך על מנורה שלו, ויש מגמגם (מפקפק) בדבר, ונכון להזהר בספק ברכות ולא יברך אלא אחד."

כלומר, לפי דעת מרן השלחן ערוך, אין לנהוג כמנהג אשכנז, שכמה אנשים מדליקים במקום אחד, אלא אחד יברך, ובזה יוצא השני ידי חובת הדלקת הנרות.

ומכאן נלמד, שלדעת מרן השלחן ערוך, אשה נשואה שמתארכת בבית אמה, אינה רשאית להדליק נרות שבת בנוסף לנרות שאמה מדליקה, אלא אם תרצה, תדליק נרות בלא ברכה, שהרי "ספק ברכות להקל". אבל למנהג האשכנזים, רשאית האשה להדליק ולברך על ההדלקה, שהרי הם פוסקים כדעת המהרי"ל בזה, שאפשר לברך על "תוספת אורה". וכן פסק הרמ"א בהגהתו לשלחן ערוך.

ואמנם הגאון רבי שלום משאש זצוק"ל בספרו שמש ומגן (ח"ב סי' לח) כתב, שמנהגם לברך על תוספת אורה, כמו שפסקו המהרי"ל והרמ"א, מפני שגם מרן השלחן ערוך לא פסק בצורה מוחלטת להיפך מדבריהם, אלא כתב "ונכון להזהר" בדבר. ולכן, יש לסמוך על דברי המהרי"ל למעשה.

אולם מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל דחה את דבריו, "שהואיל ויצא מפיו של מרן השלחן ערוך שיש בזה ספק ברכות, לפיכך שב ואל תעשה עדיף".

ומכל מקום פסק מרן רבינו זצוק"ל, שאם הבת חפצה בכך, הרי היא רשאית להדליק נרות "בברכה" בחדר המיוחד לה לישון שם, שהרי הנרות שהדליקה האם אינם מאירים באותו חדר כלל. ומכל מקום, עליה להקפיד להדליק נרות ארוכים דיים, כדי שכאשר יפנו כולם לישון לאחר הסעודה, עוד ידלקו הנרות בחדר שישנים שם, ויוכלו ליהנות בפועל מאור הנרות. (חזון עובדיה שבת ח"א עמוד קצא). וכן פסק הגאון רבינו בן ציון אבא שאול זצוק"ל. (אור לציון פי"ח ס"ו).

ולסיכום: בת נשואה המתארכת אצל אמה, אינה רשאית לברך על הדלקת הנרות, מאחר והיא נפטרת מן ההדלקה בהדלקה של אמה. ואם היא חפצה בכך, הרי היא רשאית להדליק נרות בברכה, בחדר שמיוחד לה לשינה, ועליה להקפיד שהנרות יהיו ארוכים דיים, כדי שתמשך ההדלקה עד לאחר הסעודה, ואז יוכלו ליהנות מאור הנרות שבחדר השינה.